

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. kovo 8 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublicienės (kolegijos pirmininkė), Artūro Driuko ir Sigitos Rudėnaitės (pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovės bendrovės „Puertas Padilla S. L.“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. balandžio 20 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Vilniaus ekspedicija“ ieškinį atsakovei bendrovei „Puertas Padilla S. L.“ dėl skolos priteisimo; trečiasis asmuo, nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų, bendrovė „OOO DoorInvest“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių atstovavimą sudarant sandorius ir teismo pareigą išspręsti atsakovo reikalavimą taikyti ieškinio senatį, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė UAB „Vilniaus ekspedicija“ ieškiniu prašė teismo priteisti iš atsakovės bendrovės „Puertas Padilla S. L.“ 44 339,19 Eur skolą, 35 375,10 Eur delspinigius, 8,05 proc. metines palūkanas nuo priteistos sumos, skaičiuojant nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
3. Ieškovė nurodė, kad pagal su atsakove sudarytą 2014 m. vasario 13 d. transporto ekspedicijos sutartį ir vėlesnes prekių pervežimo sutartis ieškovė (vežėja) įsipareigojo organizuoti krovinių pervežimą į paskirties vietą, o atsakovė (užsakovė) įsipareigojo sumokėti už suteiktas paslaugas. Ieškovė pateikė atsakovei už suteiktas paslaugas sąskaitas, jų atsakovė neapmokėjo. Sutartimis atsakovė įsipareigojo mokėti 0,2 proc. delspinigius nuo nesumokėtos sumos už kiekvieną uždelstą dieną.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus apygardos teismas 2021 m. gegužės 10 d. sprendimu ieškinį atmetė.
5. Teismas nustatė, kad 2014 m. vasario 13 d. UAB „Vilniaus ekspedicija“ su Ispanijos bendrove „Puertas Padilla S. L.“ sudarė krovinių ekspedijavimo sutartį. Ieškovė pateikė 2014 m. spalio 15 d., 2014 m. lapkričio 19 d., 2014 m. gruodžio 5 d., 2014 m. gruodžio 9 d., 2014 m. gruodžio 16 d., 2015 m. vasario 23 d., 2015 m. kovo 14 d., 2015 m. kovo 24 d., 2015 m. balandžio 20 d., 2015 m. rugpjūčio 7 d. prekių pervežimo sutartis, šių sutarčių atsakovė teigė nepasirašiusi ir krovinių pagal jas neužsakiusi. Dėl ieškovės pateiktų sąskaitų atsakovė 2015 m. spalio 8 d. raštu informavo ieškovę, kad atsakovė anksčiau nėra gavusi pretenzijų iš ieškovės dėl sąskaitų ir sumų, ir nurodė, kad sąskaitos atsakovei yra pateiktos klaidingai.
6. Teismas taip pat nustatė, kad Vilniaus apygardos prokuratūros Vilniaus apylinkės prokuratūros 3-iojo skyriaus nutarimu nutarta nutraukti ikiteisminį tyrimą, nes nepadaryta nusikalstama veika, nustatyta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 300 straipsnio 1 dalyje. Specialistė, turinti dokumentų rekvizitų teismo eksperto kvalifikaciją, susipažino su ginčo prekių pervežimo sutartimis, lygino jas su ekspedijavimo sutartimi, važtaraščiais ir nurodė, kad nustatyti, ar prekių pervežimo sutartyse ir CMR važtaraščiuose buvo suklastotas asmens parašas, negalima, nes parašų kopijų tikrumo teismo ekspertizės centras netiria, o neturint sutarčių originalų nebuvo ir nėra galimybės paskirti rašysenos ekspertizės. Teismas pažymėjo, kad prekių pervežimo sutartyse buvo panaudotas kitas antspaudas nei ekspedijavimo sutartyje, dėl to egzistuoja galimybė, kad ginčo sutartis pasirašė ir antspaudavo ne atsakovė, o kitas asmuo.
7. Teismas toliau atskleidė, kad ieškovė krovinių vežimų užsakymus gaudavo iš A. O. K. (iš el. pašto (*duomenys neskelbtini*)). Ieškovė sąskaitas už atliktus krovinių pervežimus taip pat išsiųsdavo el. pašto adresu (*duomenys neskelbtini*). Ieškovė pareiškė, kad atsakovės atstovas pripažino, jog atsakovė yra skolinga už krovinių vežimą, kadangi ieškovei D. A. K. iš el. pašto (*duomenys neskelbtini*) 2015 m. spalio 8 d. parašė el. laišką. Tuo tarpu atsakovė teigė, kad D. A. K. nėra jos atstovas, todėl aplinkybė, kad jis pripažino įsiskolinimą, nereiškia, kad tokio įsiskolinimo egzistavimą pripažino atsakovė.
8. Teismas nurodė, kad kilusiam ginčui dėl to, ar asmenys A. O. K. ir D. A. K. gali būti laikomi atsakovės atstovais, reikšminga tai, kad visi atsakovės darbuotojai naudoja elektroninio pašto adresus, kurių domenas yra „ppadilla.es“. Byloje nėra jokių duomenų, patvirtinančių, kad ieškovė ginčo užsakymus būtų derinusi su atsakovės darbuotojais, naudojančiais atsakovės elektroninio pašto adresą („ppadilla.es“). Kaip nurodė atsakovė, trečiasis asmuo bendrovė „OOO DoorInvest“ naudojosi elektroninio pašto adresu „padilla.ru“. Nurodyti fiziniai asmenys laiškuose savęs netapatino su atsakovės įmone. Byloje yra D. A. K. elektroninis laiškas ieškovei, kuriame šis asmuo nurodė, kad stengiasi apmokėti sąskaitas už ieškovės suteiktas paslaugas, ir paprašė ieškovės neįtraukti atsakovės gamyklos darbuotojų į šį klausimą.
9. Teismo vertinimu, nurodytos aplinkybės rodo, kad šis asmuo nelaikė, jog krovinių pervežimo užsakymus atliko atsakovė. Šalys į bylą nepateikė įrodymų, patvirtinančių, jog „Padilla Russia“ būtų atsakovės filialas (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir **CPK**) 178 straipsnis). Byloje nėra jokių duomenų, kurie patvirtintų, jog krovinių vežimą užsakę asmenys yra atsakovės darbuotojai, atstovai ar padalinys, už kurio veiksmus ir prisiimtas prievolės turėtų atsakyti atsakovė (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – **CK**)).

2.133 straipsnio 1 dalis). Ieškovė turėjo būti atidi ir įsitikinti, kokia konkrečiai įmonė ar asmuo atsiuntė krovinio vežimo užsakymą, bet to nepatikrino. Byloje nėjrodyta, kad atsakovė užsakė krovininių pervežimą. Todėl teismas atmetė ieškinį.

10. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. balandžio 20 d. sprendimu, išnaginėjusi civilinę bylą pagal ieškovės UAB „Vilniaus ekspedicija“ apeliacinį skundą, panaikino Vilniaus apygardos teismo 2021 m. gegužės 10 d. sprendimą ir priėmė naują sprendimą, kuriuo tenkino ieškovės ieškinį ir priteisė ieškovei iš atsakovės 44 339,19 Eur skolą, 35 375,10 Eur delspinigius, 8,05 proc. metines palūkanas nuo priteistos sumos, skaičiuojant nuo bylos iškėlimo teisme dienos (2016 m. birželio 8 d.) iki teismo sprendimo visiško įvykdymo.
11. Apeliacinės instancijos teismas nustatė, kad ieškovė su atsakove krovininių pervežimo klausimais bendradarbiavo nuo 2012 metų. Krovininių pervežimai ir užsakymai buvo derinami ir vykdomi susirašinėjant elektroniniais laiškais – užsakovė atsiųsdavo užsakymus pervežti krovininius ir pasirašytas sutartis. Laikotarpiu nuo 2012 m. lapkričio 27 d. iki 2013 m. gruodžio 30 d. ieškovė įvykdė 33 krovininių pervežimus, iš kurių 32 kroviniai pervežti į Rusiją trečiajam asmeniui „OOODoorInvest“ atsakovės užsakymų pagrindu („OOODoorInvest“ buvo krovininių gavėja), vienas – į Lenkiją kitam atsakovės užsakovui. Atsakovė ir trečiasis asmuo „OOODoorInvest“ 2013 m. sausio 3 d. sudarė pirkimo–pardavimo sutartį Nr. 01/2013, šios pagrindu Rusijoje veikusi „OOODoorInvest“ įsigydavo iš atsakovės statybinių medžiagų asortimento prekes, jos buvo gabenamos į Rusiją.
12. Apeliacinės instancijos teismas taip pat nustatė, kad 2014 m. vasario 13 d. UAB „Vilniaus ekspedicija“ (ekspeditorė) ir bendrovė „Puertas Padilla S. L.“ (užsakovė) pasirašė naują ilgalaikę krovininių ekspedijavimo sutartį Nr. VE14-04, tačiau iš esmės bendradarbiavimo sąlygos tarp šalių liko tos pačios – nustatyta, kad ekspeditorė paslaugas teikia remdamasi pateikiamais užsakymais (1.2 punktas); paslaugų kaina suderinama su užsakove ir nurodoma pateikiamuose užsakymuose (6.1 punktas); užsakovė apmoka sąskaitas už suteiktas paslaugas per penkias dienas po krovinio iškrovimo, iki finansinių metų pabaigos užsakovė įsipareigoja apmokėti visas ekspeditorės pateiktas sąskaitas, įskaitant tas, kurių mokėjimo terminas dar nėra suejęs (6.3 punktas); sąskaitos apmokėti užsakovei gali būti perduodamos asmeniškai, elektroniniu paštu arba faksu (6.7 punktas). Laikotarpiu nuo 2014 m. vasario 19 d. iki 2015 m. rugpjūčio 7 d. ieškovė atliko 22 prekių pervežimus, iš jų dėl dešimties, įvykusių laikotarpiu nuo 2014 m. spalio 16 d. iki 2015 m. rugpjūčio 7 d., ieškovė pateikė ieškinį dėl skolos ir delspinigių šioje byloje. Ieškovė 2015 m. spalio 2 d. pateikė atsakovei pretenziją. Atsakydama į pretenziją, atsakovė 2015 m. spalio 8 d. rašte patvirtino, kad su ieškove neturi jokių teisinių santykių, ir atsisakė apmokėti prašomą skolą bei delspinigius.
13. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad byloje nėra ginčo, jog pagal ginčo pervežimo sutartis prekės buvo pristatytos trečiajam asmeniui į Rusijos Federaciją. Į bylą pateikti pagal šias sutartis pervežimo paslaugų suteikinį ir įvykdymą patvirtinantys CMR važtaraščiai, autentiškumo atsakovė negincija.
14. Apeliacinės instancijos teismas vertino, kad susiklostė šalių krovininių ekspedijavimo teisiniai santykiai. Pagrindinė šalių bendravimo forma buvo susirašinėjimas elektroniniais laiškais. Ieškovei santykiuose su atsakove atstovavo T. S. ir V. N., tuo tarpu iš šalių susirašinėjimo ieškovė turėjo pagrindo vertinti, kad atsakovei atstovauja ne tik A. T., kuri ėjo bendrovės „Puertas Padilla S. L.“ eksporto skyriaus darbuotojo pareigas, ir V. B., bet ir A. O. K. Atsakovė neneigė, kad V. B. ir A. T. buvo atsakovės darbuotojai. Daugumoje elektroninių laiškų, kuriais susirašinėjo ieškovės ir atsakovės atstovai, įskaitant ir susirašinėjimą su A. O. K., yra nuorodos, kad laišakai kaip nuorašai yra persiūsti ir kitiems atsakovės atstovams (A. T., V. B.), kurių atstovavimo savo interesams atsakovė neneigia. A. O. K. naudojosi „padilla“ prekių ženklu. Todėl atsakovė turėjo visas galimybes ir net pareigą perspėti ieškovę, kad jos duomenimis neteisėtai naudojasi ne jos atstovai, o kiti asmenys, tačiau to nepadarė.
15. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad byloje nėra pateikta duomenų, jog ekspedicijos sutartyje, CMR važtaraščiuose ir vežimo sutartyse atsakovės antspaudas ar atsakovės atstovo parašai būtų suklastoti. Atsakovė savo veikloje naudojo kelis skirtingus pagal turinį iš esmės sutampančius antspaudus, jų suklastojimo faktas byloje nėra nustatytas. Vilniaus apygardos prokuratūros Vilniaus apylinkės prokuratūros 3-iojo skyriaus 2020 m. sausio 24 d. nutarime nutraukti ikiteisminį tyrimą nustatyta, kad ginčo pervežimai buvo vykdomi ir kroviniai buvo pristatyti gavėjui – trečiajam asmeniui „OOODoorInvest“; bendrovė „Puertas Padilla S. L.“ neneigia, jog perdavė krovininius pagal 10 vienkartinį krovininių pervežimo sutarčių ir CMR važtaraščius vežėjai UAB „Vilniaus ekspedicija“. Ikitiesminio tyrimo metu buvo gautas raštas, kuriame nurodoma, kad su atsakove buvo dirbama pagal skenuotus užsakymus – sutartis. Prekių pristatymą patvirtina CMR važtaraščiai, prekių pardavimo sąskaitos, eksporto deklaracijos. Šių faktinių aplinkybių neneigia ir ginčo šalys.
16. Apeliacinės instancijos teismas atskleidė, kad nepaisant atsakovės paaiškinimų, jog ieškovės nurodytas ginčo sąskaitas turėjo apmokėti trečiasis asmuo „OOODoorInvest“ pagal nuo 2014 m. vasario mėnesio galiojusį susitarimą, atsakovė visose trečiajam asmeniui „OOODoorInvest“ perduodamų prekių sąskaitose įrašė pardavimo sąlygą „Incoterms CIP Maskv“, kuri reiskia, kad pardavėjas – atsakovė – apmoka visas prekių gabenimo į pirkėjo nurodytą paskirties vietą, krovo ir draudimo išlaidas. Išrašytus dokumentus su nurodyta CIP sąlyga atsakovė pateikė trečiosioms šalims: vežėjui, Europos Sąjungos bei Rusijos muitinėms, deklaruodama, kad būtent atsakovė apmokėjo visas prekių gabenimo į pirkėjo nurodytą paskirties vietą, krovo ir draudimo išlaidas. Taigi, pati atsakovė bendrovė „Puertas Padilla S. L.“ deklaravo, kad už ginčo prekių gabenimą privalo sumokėti prekių pardavėja bendrovė „Puertas Padilla S. L.“; o ne trečiasis asmuo – bendrovė „OOODoorInvest“.
17. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad buvo susiklosčiusi tokia šalių praktika, kai asmenys, naudodami elektroninio pašto adresus su domenu „padilla“, faktiškai veikdavo atsakovės vardu, siųsdavo bendrovei „Puertas Padilla S. L.“ prekių sąskaitas, pervežimo sutartis ieškovei, atsakovė sumokėdavo už prekių transportavimą ir savo veiksmais iki pat ieškovės ieškinio gavimo dienos jokių pretenzijų dėl šalių susiklosčiusios bendradarbiavimo praktikos ar jos atstovavimo santykiuose su ieškove nereiškė.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į kasacinį skundą teisiniai argumentai

18. Kasaciniu skundu atsakovė bendrovė „Puertas Padilla S. L.“ prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. balandžio 20 d. sprendimą ir palikti galioti Vilniaus apygardos teismo 2021 m. gegužės 10 d. sprendimą, jeigu būtų pripažinta, kad ieškinyis atmetinas iš esmės; arba perduoti bylą nagrinėti iš naujo apeliacinės instancijos teismui, kad būtų išspręstas ieškinio senaties taikymo klausimas, jeigu būtų pripažinta, jog ieškinyis iš esmės yra tenkintinas. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - 18.1. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai taikė CK 2.133 straipsnį, reglamentuojantį atstovavimo teisinius santykius. Nesant jokių duomenų, kad užsakymą pateikė fiziniai asmenys turi teisę atstovauti bendrovei (atsakovei), teismas nepagrįstai pripažino, kad atsakovei kilo prievolė pagal tokį užsakymą, ir nevertino pačios paslaugų teikėjos (ieškovės) veiksmų priimanč užsakymą iš negaliojoto asmens. Užsakymus pateikė A. O. K. ar D. A. K.: pirma, nebuvo atsakovės vadovai ir, antra, neturėjo bei nepateikė ieškovei jokio įgaliojimo veikti atsakovės vardu. Iš apeliacinės instancijos teismo sprendimo motyvų manytina, jog teismas pritaikė CPK 2.133 straipsnio 2 dalies nuostatą, reglamentuojančią numanomą ir tariamą atstovavimą. Atsakovė savo elgesiu nedavė rimto pagrindo ieškovei manyti, kad ji paskyrė A. O. K. ar D. A. K. savo atstovais. Šie asmenys elektroninius laiškus kartais išsiųsdavo (persiųsdavo) pasitelkdami laiško adresato kopiją („cc“) ir atsakovės darbuotojams, tačiau tokie veiksmai nesukūrė prievolių atsakovei. Todėl nebuvo pagrindo pripažinti

buvus tariamą atstovavimą. Atsakovei buvo svarbi informacija, susijusi su krovinio paėmimo laiku, transporto priemone ir kitomis detalėmis, kad atsakovė galėtų tinkamai pasirengti krovinio perdavimui vežėjui. Būtent tuo tikslu šis elektroninis susirašinėjimas buvo jam persiunčiamas. Ta aplinkybė, kad savo komercinėje veikloje bendrovė „OOO DoorInvest“ naudoja prekės ženklą „padilla“, nėra teisiskai reikšminga, kadangi prekių ženklo naudojimas nereiškia teisės atstovauti juridiniam asmeniui.

- 18.2. Apeliacinės instancijos teismas, pripažindamas, jog esant požymių, kad atitinkamas asmuo veikia kito juridinio asmens vardu, paslaugos teikėjas neprivalo imtis jokių veiksmų ar priemonių įsitikinti šio asmens įgaliojimais, sukūrė prielaidas piktnaudžiauti teise. Ieškovei, gavusi užsakymą iš A. O. K. ar D. A. K., nesikreipė į atsakovę ir ne tik nepaprašė tokių įrodymų, tačiau netgi nepaklausė, ar būtent atsakovė teikia šį užsakymą. Ieškovei buvo ar turėjo būti žinoma, kad atsakovė neturi jokio filialo Rusijoje.
- 18.3. Apeliacinės instancijos teismas pateikė argumentą, kad prekių pirkimo sutartyje tarp atsakovės ir bendrovės „OOO DoorInvest“ nustatytas „Incoterms CIP Maskvā“ terminas, todėl ši aplinkybė yra svarbi vertinant tai, kas pateikė užsakymą ieškovei (ir kas turi jį apmokėti). Tačiau „Incoterms“ sąlygos yra pirkimo–pardavimo sutarčių sąlygos, kurios nėra taikomos prekių vežimo (ekspedijavimo santykiuose), todėl nesukūrė teisinių pasekmių ieškovei.
- 18.4. Apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotos praktikos taikant tariamą atstovavimo institutą ir nesivadovavo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo suformuotais kriterijais sprendžiant esant tariamą atstovavimą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra išaiškinęs, kad kai sandorį atstovaujamojo vardu sudaro atstovas, laikydamasis prieš tai nurodytų sąlygų (atskleisdamas atstovavimo faktą ir veikdamas neįsiskaitant už suteiktų teisių ribų), atstovaujamojo atsiranda tokių pačių padarinių, kaip ir tuo atveju, jeigu sandorį jis sudarytų pats asmeniškai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-56-684/2021](#)). Tariamam atstovavimui nustatyti turi būti konstatuoti būtent atstovaujamojo veiksmai, suteikę rimtą pagrindą trečiajam asmeniui manyti, kad sandorį jis sudarė su tokią teisę turinčiu atstovu. Kitu atveju (kai tokį pagrindą suteikia tik atstovu prisistatančio asmens veiksmai) sandoris atstovaujamojo teisinių padarinių nesukelia, nebent jis tokį sandorį vėliau patvirtina ([CK 2.133 straipsnio](#) 6 dalis) (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-102/2012](#); 2021 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-56-684/2021](#)). Sprendžiant, ar taikytinas tariamo atstovavimo institutas, be kitų aplinkybių, turi būti aiškinamas, ar trečiasis asmuo, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, buvo pakankamai rūpestingas, įsitikindamas, ar asmuo turi teisę veikti kito asmens vardu, pavyzdžiui, ar jis patikrino kito asmens įgaliojimą ir įsitikino suteiktomis teisėmis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. kovo 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-102/2012](#); 2019 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-151-313/2019](#)). Kadangi paslaugos teikėjai (ieškovei) nebuvo pateiktas įgaliojimas atstovauti atsakovės vardu, tai atstovavimas, jeigu toks buvo, nebuvo aiškus. Be to, šioje situacijoje A. O. K. ar D. A. K. neatliko jokių veiksmų, iš kurių jų atstovavimą būtų galima numanyti, todėl šioje byloje nėra pagrindo taikyti numanomo atstovavimo institutą.
- 18.5. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė ieškinį tenkinti, todėl privalėjo spręsti atsakovės prašymą dėl ieškinio senaties taikymo. Kaip matyti, teismas šio klausimo iš viso nesprendė. Apeliacinės instancijos teismas pasisakė ne dėl visų pareiktų reikalavimų, t. y. nepasisakė dėl atsakovės prašymo taikyti ieškinio senatį reikalavimams dėl: 1) dalies reikalavimo dėl pagrindinės prievolės; 2) reikalavimo dėl delspinigių, todėl tai yra absoliutus sprendimo negaliojimo pagrindas remiantis [CPK 329 straipsniu](#).
19. Ieškovei UAB „Vilniaus ekspedicija“ atsiliepime į kasacinį skundą prašo atsakovės kasacinį skundą atmesti ir palikti nepakeistą Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. balandžio 20 d. sprendimą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- 19.1. Apeliacinės instancijos teismo sprendimas buvo motyvuojamas ne tik atsakovės kasaciniame skunde įvardytomis faktinėmis aplinkybėmis, bet ir kitomis kasaciniame skunde neapartomis apeliacinės instancijos teismo nustatytomis aplinkybėmis, būtent kad ieškovei ir atsakovė krovinį pervežimo klausimais bendradarbiavo nuo 2012 m., o krovinį pervežimus ir užsakymus atsakovė ieškovei pateikdavo, derindavo ir vykdavo susirašinėjant elektroniniais laiškais. Ieškovei teikė krovinį pervežimo organizavimo paslaugas ir po 2014 m. vasario 13 d. krovinį ekspedijavimo sutarties sudarymo, vykdė atsakovės prekių pristatymą trečiajam asmeniui bendrovei „OOO DoorInvest“, už šias paslaugas iš dalies liko neatsiskaityta. Atsiskaitydavo už paslaugas atsakovė, o bendrovė „OOO DoorInvest“ neatsiskaitinėdavo ieškovei. Elektroniniuose laiškuose, kuriais susirašinėjo ieškovės ir atsakovės atstovai, įskaitant ir susirašinėjimą su A. O. K., yra nuorodos, kad laišakai kaip nuorašai buvo persiunčiami ir kitiems atsakovės atstovams (A. T., V. B.), kurių teisėto atstovavimo savo interesams, sudarant analogiškus sandorius, fakto atsakovė byloje neneigė. Ieškovei neturėjo pagrindo suabejoti ant A. O. K. ieškovei pateiktų ginčui aktualių transporto užsakymų panaudotų bendrovės „Puertas Padilla S. L.“ antspaudų tikrumu. Atsakovė trečiajam asmeniui parduodama prekes ir toliau jas tiekė pagal „Incoterms CIP Maskvā“ sąlygą, kuri reškia, kad būtent pardavėja (atsakovė) įsipareigoja apmokėti visas prekių gabenimo į pirkėjo (trečiojo asmens) nurodytą paskirties vietą (Maskvą), krovos ir draudimo išlaidas.
- 19.2. Atsakovė savo veiksmais ne tik buvo sudariusi pakankamai rimtą pagrindą ieškovei manyti, kad A. O. K. turėjo teisę teikti ieškovei ginčui aktualius transporto užsakymus (o ieškovei atitinkamai turėjo rimtą pagrindą manyti sudaranti sandorius su atsakove), bet ir kad per A. O. K. ieškovės su atsakove sudaryti sandoriai tuo metu faktiškai atitiko ir pačios atsakovės interesą, t. y. A. O. K., teikdama ieškovei transporto užsakymus atsakovės vardu, sandorius dėl prekių gabenimo organizavimo su ieškove sudarė neviršydamą atsakovės jai suteiktų įgaliojimų, kadangi atsakovė (sprendžiant iš atsakovės ir bendrovės „OOO DoorInvest“ galiojusių prekių tiekimo sąlygų) siekė tokių sandorių sukeltų teisių bei ekonominių padarinių. Atitinkamai galima spręsti, jog atsakovės pozicijos pasikeitimas buvo nulemtas bendrovės „OOO DoorInvest“ nemokumu. Nors atsakovė kasaciniame skunde nurodo, kad nei A. O. K., nei D. A. K. nevykdė jokių funkcijų atsakovės vardu, o ir pati atsakovė neatliko jokių veiksmų (ar neveikimo), kurie ieškovei (jos darbuotojams) galėtų sudaryti įspūdį, jog aptariamasis asmuo veikia kaip atsakovės atstovai, byloje apeliacinės instancijos teismas nustatė priešingai, įvertinęs tai, kad: 1) tarp šalių jau egzistavo analogiška sandorių sudarymo ir vykdymo praktika; 2) trečiajam asmeniui bendrovei „OOO DoorInvest“ (jos darbuotojams) buvo sudaryta galimybė ilgą laiką naudotis ne tik „padilla“ prekių ženklu (t. y. pirmiausia, tačiau tuo neapsiribojant, naudoti el. pašto dėžutės su interneto adresu „padilla.ru“ domenu), bet ir oficialiu bendrovės „Puertas Padilla S. L.“ firminiu blanku su jame nurodomais būtent atsakovės įmonės rekvizitais; 3) visi A. O. K. ieškovei el. laiškais pateikti ginčo transporto užsakymai – prekių pervežimo sutartys – buvo ne tik sudaryti bendrovės „Puertas Padilla S. L.“ vardu (t. y. ieškovei aiškiai nurodant, kas yra ekspedijavimo paslaugos užsakovė), bet ir naudojant analogiškas kaip ir anksčiau transporto užsakymų – prekių pervežimo sutarčių tipines formas, taip pat, kas svarbiausia, antspauduoti „Puertas Padilla S. L.“ spaudu (atsakovės inicijauto ikiteisminio tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad bylai reikšmingi A. O. K. ieškovei teikti „Puertas Padilla S. L.“ antspaudais patvirtinti transporto užsakymai – prekių pervežimo sutartys buvo suklastoti); 4) bent dalis el. laiškų su ginčui aktualiais transporto užsakymais – prekių pervežimo sutartinis – buvo išsiųsti ieškovei iš A. O. K. el. pašto dėžutės (*duomenys neskelbtini*), tuo pat metu ar vėliau buvo persiunčiami (persiųsti) ir atsakovės darbuotojams, kurie turėjo teisę atstovauti atsakovės interesams.
- 19.3. Bent dalis el. laiškų su pervežimo užsakymais (patvirtintais „Puertas Padilla S. L.“ spaudu), išsiųstų ieškovei iš A. O. K. el. pašto dėžutės, tuo pat metu ar vėliau buvo persiunčiami ir atsakovės darbuotojams, kurie turėjo teisę atstovauti atsakovės interesams. Bendrovės „Puertas Padilla S. L.“ prekių tiekimas pagal A. O. K. teikiamus transporto užsakymus – prekių pervežimo sutartis – atsakovės buvo ir toliau vykdomas pagal „Incoterms CIP Maskvā“ sąlygą. Kai ieškovės darbuotojas T. S. 2015 m. rugpjūčio 5 d. elektroniniu laišku kreipėsi į A. T. (kurį bylos nagrinėjimo metu atsakovė pripažino buvus jos teisėta atstove) dėl dalies A. O. K. atsakovės vardu anksčiau teiktų transporto paraiškų pasirašymo (nurodė, kad A. O. K. yra laikinai nepasiekiamas), A. T. ne tik neinformavo ir neperspėjo ieškovės, kad A. O. K. neturi teisės teikti ieškovei transporto užsakymų-paraiškų dėl krovinio pervežimo atsakovės vardu, tačiau priešingai – po kurio laiko pati A. O. K. persiuntė ieškovei aktualius atsakovės pasirašytus ir atsakovės spaudu antspauduotus transporto užsakymus – prekių pervežimo sutartis. Taigi taip ne tik kaskart periodiškai vis būdavo įsitikinama

A. O. K. įgaliojimais, bet ir tokie įgaliojimai pačios atsakovės netiesiogiai buvo ne sykį ieškovei patvirtinti. Taigi, galima daryti neabejotiną išvadą, kad atsakovė turėjo aiškų tikslą sudaryti ginčijamas sutartis su ieškove dėl trečiajam asmeniui skirtų krovinių pervežimo ir atitinkamai buvo suteikusi numanomus įgaliojimus A. O. K. veikti atsakovės vardu teikiant ieškovei užsakymus dėl prekių pervežimo organizavimo.

19.4. Dėl atsakovės reikalavimų taikyti ieškinio senatį ieškove sutinka, kad apeliacinės instancijos teismas sprendime šiuo klausimu nepateikė motyvų. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką pagrindas panaikinti procesinį sprendimą būtų tik tuo atveju, jei dėl pažeidimo klausimas galėjo būti išspręstas neteisingai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-38/2008](#); 2011 m. rugpjūčio 23 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-344/2011](#); kt.). Nėra pagrindo vertinti, jog grąžinus bylą dėl atsakovės pareikštų prašymų taikyti ieškinio senatį sprendti iš naujo apeliacinės instancijos teismui, aptariamas klausimas galėtų būti išspręstas kitaip. Teismai šalių ginčo santykius kvalifikavo ne kaip krovinių vežimo kelių transportu, bet kaip ekspedijavimo teisinius santykius, todėl tarptautinio krovinių vežimo kelių transportu sutartinius santykius reglamentuojančios Ženevos 1956 m. Tarptautinio krovinių vežimo keliais sutarties konvencijos (CMR)(toliau – ir CMR konvencija, Konvencija) teisės normos (tarp jų ir teisės normos, reglamentuojančios ieškinio senaties klausimus) bet kuriuo atveju negalėtų būti taikomos sprendžiant dėl iš ekspedijavimo teisinių santykių ieškovės kildinamų reikalavimų. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas priteisdamas delspinigius netaikė [CK 1.125](#) straipsnio 5 dalyje nustatyto šešių mėnesių ieškinio senaties termino, nes, kaip pagrįstai nustatė apeliacinės instancijos teismas sprendimu, šalių ginčas už laikotarpį nuo 2014 m. spalio 16 d. iki 2015 m. rugpjūčio 7 d. ieškovės atsakovei suteiktas krovinių pervežimo organizavimo paslaugas (t. y. aptariamu laikotarpiu susidariusį įsiskolinimą) kilo tik tuomet, kai ieškove po 2015 m. spalio 2 d. pretenzijos atsakovei dėl skolos ir delspinigių sumokėjimo pateikimo gavo atsakovės 2015 m. spalio 8 d. raštą, kuriuo atsakovė atsakė apmokėti skolą bei delspinigius. Ieškovės ieškinys teismui buvo pareikštas 2016 m. kovo 11 d., t. y. faktiškai nepraleidus [CK 1.125](#) straipsnio 5 dalyje nustatyto šešių mėnesių ieškinio senaties termino.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

Dėl atstovavimo instituto normų aiškinimo ir taikymo

20. Kasaciniame skunde atsakovė teigia, kad apeliacinės instancijos teismas išvadą, jog šalis sieja prievoliniai santykiai, grindė netinkamu atstovavimo instituto normų taikymu. Teisėjų kolegija šiuos kasacinio skundo argumentus vertina kaip nepagrįstus.
21. Asmenys turi teisę sudaryti sandorius per atstovus, išskyrus tuos sandorius, kurie dėl savo pobūdžio gali būti asmenų sudaromi tikrai asmeniškai, ir kitokius įstatymų nurodytus sandorius ([CK 2.132 straipsnio](#) 1 dalis); atstovauti galima sandorio, įstatymų, teismo sprendimo ar administracinio akto pagrindu ([CK 2.132 straipsnio](#) 2 dalis).
22. Vieno asmens (atstovo) sudarytas sandoris kito asmens (atstovaujamojo) vardu, atskleidžiant atstovavimo faktą ir neviršijant suteiktų teisių, tiesiogiai sukuria, pakeičia ir panaikina atstovaujamojo civilines teises ir pareigas ([CK 2.133 straipsnio](#) 1 dalis). Atstovavimo institutas grindžiamas principu „kas veikia per atstovą – veikia pats“ (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-969/2001](#); 2004 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-515/2004](#)).
23. [CK 2.133 straipsnio](#) 2 dalyje nustatyta, kad jeigu asmuo savo elgesiu davė rimtą pagrindą tretiesiems asmenims manyti, kad jis paskyrė kitą asmenį savo atstovu, tai tokio asmens atstovaujamojo vardu sudaryti sandoriai yra privalomi atstovaujajam ([CK 2.133 straipsnio](#) 2 dalis). Taigi, atstovavimo santykiai tam tikromis sąlygomis gali atsirasti ne tik tada, kai atstovui suteikiamos teisės veikti atstovaujamojo vardu, bet ir kai atstovas veikia, tokių teisių neturėdamas ar jas viršydamas.
24. Teisės doktrinoje ir teismų praktikoje [CK 2.133 straipsnio](#) 2 dalyje nurodyti santykiai, kai trečiasis asmuo turi rimtą pagrindą manyti sudarąs sandorį su kito asmens atstovu, turinčiu teisę veikti jo vardu, nors iš tiesų tas asmuo tokios teisės neturi, vadinami tariamu atstovavimu. Kasacinio teismo išaiškinta, jog nepaisant to, kad toks atstovavimas nėra aiškiai išreikštas, materialiojo teisinio požiūriu jis yra visiškai pakankamas sukurti atstovo ir atstovaujamojo tarpusavio teisėms ir pareigoms, lygiai taip pat kaip ir aiškiai išreikštas atstovavimas. Tariamasis atstovavimas yra bendrosios taisyklės, kad atstovaujajam teisių padarinių sukelia tik įgaloto ir įgaliojimų neviršijusio atstovo atlikti veiksmai, išimtis, kuri grindžiama atstovaujamojo elgesio aplinkybėmis – tokiais atvejais turi būti tikrinama, ar atstovaujamojo veiksmai buvo tokie, kad protingas žmogus analogiškėmis aplinkybėmis patikėtų esant atstovavimo santykius, t. y. turi būti aiškinamasi, ar buvo objektyvių aplinkybių, kurios sudarė rimtą pagrindą asmeniui laikyti kito asmens atstovu. Taigi tariamam atstovavimui nustatyti turi būti konstatuoti būtent atstovaujamojo veiksmai, suteikę rimtą pagrindą trečiajam asmeniui manyti, kad sandorį jis sudarė su tokią teisę turinčiu atstovu. Kitu atveju (kai tokį pagrindą suteikia tik atstovo prisistatymo asmens veiksmai) sandoris atstovaujajam teisių padarinių nesukelia, nebent jis tokį sandorį vėliau patvirtina ([CK 2.133 straipsnio](#) 6 dalis) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 17 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-56-684/2021](#) 46 punktą ir jame nurodytą teismų praktiką).
25. Pagal kasacinio teismo formuojamą praktiką tariamo atstovavimo institutas skirtas ginti sąžiningo (t. y. nežinančio ir neturinčio žinoti, kad atstovas neturi teisės sudaryti sandorį) trečiojo asmens interesams. Atstovavimo atveju atstovo santykiai susiklosto tiek su atstovaujamoju, tiek su trečiaisiais asmenimis, su kuriais jis atstovaujamojo vardu sudaro sandorius ar atlieka kitus teisinius veiksmus. Tam, kad būtų išvengta nepageidaujamų padarinių, visos santykių šalys turėtų elgtis apdairiai ir rūpestingai. Atstovui, kontaktuojančiam su abiem sandorio šalimis, tenka pareiga elgtis sąžiningai ne tik su atstovaujamoju (veikti jo interesais), bet ir su trečiaisiais asmenimis: atskleisti jiems atstovavimo faktą, pranešti apie jam suteiktas teises ir jų ribojimus ([CK 2.133 straipsnis](#)), apibūdinančius jo leistiną elgesį ir ribas. Dėl to sprendžiant, ar taikytinas tariamo atstovavimo institutas, be kitų aplinkybių, turi būti aiškinamasi, ar trečiasis asmuo, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes, buvo pakankamai rūpestingas, įsitikindamas, ar asmuo turi teisę veikti kito asmens vardu, pavyzdžiui, ar jis patikrino kito asmens įgaliojimą ir įsitikino suteiktomis teisėmis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. kovo 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-56-684/2021](#), 47 punktas ir jame nurodyta teismų praktika).
26. Taigi, atstovaujamas yra saistomas tariamo atstovo sudaryto sandorio, jei įrodomos tariamo atstovavimo ([CK 2.133 straipsnio](#) 2 dalis) sąlygos: asmuo savo elgesiu davė rimtą pagrindą tretiesiems asmenims manyti, jog jis paskyrė kitą asmenį savo atstovu, o trečiasis asmuo turėjo rimtą pagrindą manyti, kad sudaro sandorį su tokią teisę turinčiu atstovu, ir pagrįstai tikėjo, kad atstovas veikia tinkamai įgaliotas dėl atstovaujamojo veiksmų ir jo sudarytas sandoris galios (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. birželio 7 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-233-701/2017](#) 66 punktą). Pažymėtina, kad sprendžiant dėl tariamo atstovavimo fakto turi būti vertinamos aplinkybės, buvusios sandorio sudarymo, o ne ginčo nagrinėjimo metu. Konstatavus tariamo atstovavimo santykius, [CK 2.133 straipsnio](#) 6 dalis tampa neaktuali – tam, kad atsirastų atstovavimo teisinės pasekmės, vėlesnis atstovaujamojo pareikštas sandorio patvirtinimas nereikalingas.
27. Pažymėtina, jog atsakovė, teigdama, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai pripažino ginčo šalių susiklosčiusius tariamojo atstovavimo santykius, neginčija teismo nustatytų faktinių bylos aplinkybių ir nekelia netinkamo proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, taikymo klausimo. Taigi, kasacinio dalykas yra tinkamo aptartų atstovavimo instituto nuostatų taikymo apeliacinės instancijos

teismo nustatytoms faktinėms aplinkybėms klausimas.

28. Minėta (nutarties 11–15 punktai), kad apeliacinės instancijos teismas susiklosčiusius atstovavimo atsakovei teisinius santykius konstatavo, be kita ko, įvertinęs tai, kad atsakovė bendrovė „Puertas Padilla S. L.“ faktiškai vykdė ginčo sutartis – perdavė krovinius pagal 10 vienkartinį krovinių pervežimo sutarčių ir CMR važtaraščius vežėjai UAB „Vilniaus ekspedicija“ ginčo sutarčių dėl krovinių pervežimo sudarymo ir vykdymo faktinės aplinkybės atitiko ilgalaikę šalių dalykinio bendradarbiavimo praktiką: tie patys fiziniai asmenys teikdavo užsakymus ieškovei, o ši organizuodavo krovinių pervežimą tai pačiai gavėjai bendrovei „OOO DoorInvest“ į Rusijos Federaciją, užsakymai buvo teikiami elektroninio susirašinėjimo priemonėmis su domenu „padilla“, ginčo sutartyse buvo taikomos tos pačios apmokėjimo „Incoterms CIP Maskva“ sąlygos. Be to, apeliacinės instancijos teismas konstatavo aplinkybę, kad daugumoje elektroninių laiškų, kuriais susirašinėta dėl ginčo sutarčių tarp ieškovės, atsakovės ir trečiojo asmens, yra nuorodos, jog laškai persiųsti ir tiems atsakovės darbuotojams (A. T., V. B.), kurių atstovavimo atsakovės interesams atsakovė neneigia; šiuo pagrindu apeliacinės instancijos teismas darė išvadą, kad atsakovė buvo informuota apie ginčo sutarčių sudarymą ir turėjo visas galimybes ir net pareigą perspėti ieškove, kad jos duomenimis neteisėtai naudojasi ne jos atstovai, o kiti asmenys, jeigu taip iš tikrųjų būtų įvykę, tačiau to nepadarė. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad buvo susiklosčiusi tokia šalių praktika, kai asmenys, naudodami elektroninius paštus su domenu „padilla“, faktiškai veikdavo atsakovės vardu, siųsdavo atsakovei prekių sąskaitas, pervežimo sutartis ieškovei, atsakovė sumokėdavo už prekių transportavimą ir savo veiksmais iki pat ieškovės ieškinio gavimo dienos jokių pretenzijų dėl šalių susiklosčiusios bendradarbiavimo praktikos ar jos atstovavimo santykiuose su ieškove nereikšė.
29. Įvertinusi aptartas aplinkybes, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismo išvada dėl tariamo atstovavimo santykių tarp ginčo šalių ir jų sukeltų teisinių padarinių yra pagrįsta, atitinka įstatymo ir teismų praktikos nuostatas; byloje nustatytos faktinės aplinkybės pakankamos pripažinti, jog atsakovė suteikė rimtą pagrindą ieškovei manyti, kad paskyrė jos vardu veikusius asmenis savo atstovais, ieškove turėjo rimtą pagrindą manyti, kad sudaro sandorį su tokia teise turinčiu atstovu.

Dėl teismo pareigos išspręsti atsakovo reikalavimą taikyti ieškinio senatį

30. Atsakovė ginčija apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir tuo argumentu, kad teismas tenkino ieškinį, neišsprendęs jos reikalavimo taikyti ieškinio senatį.
31. Ieškinio senatis – materialiosios civilinės teisės institutas, tai – įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį ([CK 1.124 straipsnis](#)), ieškinio termino praleidimas yra pagrindas ieškinį atmesti, jeigu kita ginčo šalis to reikalauja ir teismas praleisto termino neatnauja ([CK 1.126, 1.131 straipsniai](#)).
32. Taigi, ieškinio senaties termino praleidimas gali būti savarankiškas pagrindas atmesti ieškinio reikalavimą, net jeigu jis būtų iš esmės pagrįstas. Todėl, jeigu apeliacinės instancijos teismas, pakeisdamas pirmosios instancijos teismo sprendimą ir tenkindamas ieškinį, tinkamai nenustato ieškinio senaties taikymui reikšmingų aplinkybių ir neišsprendžia reikalavimo dėl ieškinio senaties taikymo, tai yra procesinis teisės pažeidimas, dėl kurio sprendimas panaikinamas ir byla grąžinama nagrinėti iš naujo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 11 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-64/2008).
33. Kasacinio teismo išaiškinta, kad, vadovaujantis [CK 1.126 straipsnio](#) 2 dalimi, ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai to reikalauja ginčo šalis. Reikalavimas taikyti ieškinio senatį, kaip kiekvienas materialinio teisinio pobūdžio reikalavimas, paprastai turi būti formuluojamas atsakovo teikiamuose procesiniuose dokumentuose, nes dėl tokio reikalavimo ieškovas turi turėti galimybę pareikšti savo atsiliepimus jo teikiamuose procesiniuose dokumentuose. Reikalavimą taikyti ieškinio senatį atsakovas gali pareikšti bet kurioje proceso pirmosios instancijos teisme stadijoje, iki baigiant bylą nagrinėti iš esmės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. gegužės 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-274/2014). Nagrinėjamu atveju pažymėtina, kad pirmosios instancijos teismui atsakovo pareikštas reikalavimas taikyti ieškinio senatį galioja visų instancijų teismuose ir atsakovas neturi jo reikšti iš naujo tuo atveju, jeigu jam palankų pirmosios instancijos teismo sprendimą ieškovas apskundžia apeliacinės instancijos teismui.
34. Ieškinio senaties terminų trukmė skirtingų rūšių reikalavimams nustatyta įstatyme, šis reguliavimas yra imperatyvus – šalims savo susitarimu ieškinio senaties terminus ir jų skaičiavimo tvarką pakeisti draudžiama ([CK 1.125 straipsnio](#) 12 dalis). [CK 1.125 straipsnio](#) 1 dalyje įtvirtintas bendrasis dešimties metų ieškinio senaties terminas. Sutrumpinti ieškinio senaties terminai atskirų rūšių reikalavimams nustatyti [CK](#) bei kituose Lietuvos Respublikos įstatymuose. Ieškinio senaties terminai gali būti nustatyti ir tarptautinėse sutartyse, tokiu atveju tarptautinės sutarties nuostatos taikomos prioritetiškai nacionalinių įstatymų atžvilgiu ([CK 1.13 straipsnis](#)).
35. Kasacinio teismo praktikoje nuosekliai aiškinama, kad faktinių aplinkybių teisinis kvalifikavimas yra teismo pareiga, kurią teismas atlieka pagal pareigas (lot. *ex officio*), vadovaudamasis teisės normomis ir nesaistomas to, kaip šalys pačios teisiškai vertina savo veiksmus ar kitas aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų faktinių pagrindų (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. lapkričio 14 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-335-469/2019](#) 40 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką). Teisinė kvalifikacija, teisės normų aiškinimas ir taikymas ginčo santykiui yra bylą nagrinėjančio teismo prerogatyva; vykdydamas teisinį santykių kvalifikavimą, teismas įstatymą, taikytiną ginčui spręsti, pagal ieškovo nurodytas faktines aplinkybes parenka savo nuožiūra ([CPK 265 straipsnio](#) 1 dalis) ir yra nepriklausomas nuo šalių nuomonės ar pageidavimų; faktinių bylos aplinkybių teisinė kvalifikacija yra teismo prerogatyva (lot. *iura novit curia*) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 4 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. 3K-3-460-421/2018](#) 17 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
36. Ieškinio senaties termino nustatymas yra teisinio materialinių ginčo santykių kvalifikavimo dalis, atsakovui pareikšus reikalavimą taikyti ieškinio senatį, teismas turi nustatyti, kokie materialieji įstatymai reglamentuoja ginčo santykius, be kita ko, kuri materialioji įstatymo norma, nustatanti ieškinio senaties terminą, nagrinėjamam reikalavimui turi būti taikoma. Aplinkybė, kad ieškinio senatini atsikertantis atsakovas nurodo neteisingą ieškinio senaties terminą ar jo iš viso nenurodo, bylą nagrinėjančio teismo nuo šios pareigos neatleidžia ir savaime negali būti pagrindas tokį atsakovo reikalavimą atmesti. Tokiu atveju teismas turi taikyti tinkamą ieškinio senaties terminą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-363-469/2015).
37. Nagrinėjami bylos santykiai susiję su tarptautiniais krovinių pervežimais, todėl jų teisiniu kvalifikavimui, be kita ko, aktualios 1956 m. Ženevos Tarptautinio krovinių vežimo keliais sutarties konvencijos (CMR) nuostatos ir jos taikymą aiškinanti teismų praktika.
38. CMR konvencijos 1 straipsnio 1 dalyje nustatyta jos taikymo sritis – ji taikoma kelių transporto priemonėmis vežamo krovinio už užmokėstį sutarčiai, kai krovinių siuntėjas ir gavėjas yra skirtingų šalių teritorijose ir kai bent viena iš jų yra Konvencijos narė. Ši konvencija taikoma nepriklausomai nuo sutartį pasirašančių šalių gyvenamosios vietos ir tautybės. Kasacinio teismo praktikoje vienos vežimo sutarties šalimis (dalyviais) pripažįstami siuntėjas ir asmenys, jam tiesiogiai įsipareigoję savo vardu ir rizika krovinių pervežti; nepriklausomai nuo to, ar faktiškai krovinių vežė, ar tik įsipareigojo teisiškai, visi šie asmenys laikomi vežėjais CMR konvencijos prasme, jeigu jų sutartis atitinka Konvencijos 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtintus požymius. Ši sutartinių santykių kvalifikavimo nuostata yra aktuali faktinėse situacijose, kai krovinių veža keli vežėjai paeiliui, taip pat tada, kai krovinio vežimo sutartį su siuntėju sudaręs vežėjas (susitariančias vežėjas) pats krovinio neveža, bet savo ruožtu dėl to paties vežimo sudaro sutartį su kitu (kitais) vežėju, kuris krovinių veža (faktinis vežėjas) savo vardu ir kurį kaip vežėją suvokia krovinių siuntėjas. Siuntėjo ir vežėjų susitarimas gali būti išreikštas įvairia forma, pvz., tiesiogiai sudarius sutartį dėl krovinio vežimo, faktiniam vežėjui pateikus važtaraštį, kuriame jis nurodytas kaip vežėjas, o siuntėjui šio važtaraščio pagrindu išdavus krovinį, ir kt. Ekspeditorius taip pat laikomas vežėju, jeigu sutartimi su siuntėju akivaizdžiai prisiėmė atsakomybę už visą pervežimo organizavimą arba gavo atlyginimą ir už vežimą, nesaistant nurodymo, kad jis tik ekspedijuoja krovinį (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 3 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-265/2013 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką).

39. Kai ieškinys reiškiamas dėl reikalavimų, patenkančių į CMR konvencijos reglamentavimo sritį, teismas turi taikyti ne [CK](#), o CMR konvencijoje įtvirtintus ieškinio senaties terminus. CMR konvencijos 32 straipsnyje įtvirtinti specialūs ieškinio senaties terminai ir jų taikymo nuostatos. Teisė pateikti ieškinį dėl vežimo taikant CMR konvenciją dėl senaties prarandama po vienerių metų tyčinių veiksmų atveju arba kaltinimo, kuris pagal teismo, nagrinėjančio šį atvejį, taikomus įstatymus prilygsta tyčiniams veiksams, atveju senaties terminas yra treji metai. Senaties terminas prasideda: a) krovinio dalinio praradimo, sugadinimo ar pristatymo termino viršijimo atvejais – nuo krovinio pristatymo dienos; b) visiškai praradus krovinį, senaties terminas pradedamas skaičiuoti trisdešimtą dieną praėjus sutartam pristatymo terminui, o jeigu dėl pristatymo termino nebuvo susitarta, tai šešiasdešimtą dieną po to, kai vežėjas priėmė krovinį; c) visais kitais atvejais – praėjus trims mėnesiams po vežimo sutarties pasirašymo; dieną, kuria prasideda senaties terminas, į jį neįskaitoma. Pretenzijų pateikimas raštu pristabdo senaties termino veikimą iki tos dienos, kai vežėjas raštu atmeta pretenziją ir grąžina prie jos pridėtus dokumentus. Jeigu pretenzija pripažįstama tik iš dalies, tai senaties terminas atnaujinamas tik ginčytinai pretenzijos daliai. Įrodyti pretenzijos ar atsakymo į ją gavimo faktą, taip pat dokumentų grąžinimą privalo ta pusė, kuri remiasi tuo faktu. Kitos pretenzijos, pateiktos tuo pačiu pagrindu, senaties termino nepristabdo. Nepažeidžiant šio straipsnio 2 punkto nuostatų, pristabdyti senaties terminą, kaip ir jį nutraukti, turi teisę teismas, nagrinėjantis bylą. Pasibaigus ieškinio senaties terminui, pretenzijos negali būti pateiktos priešieškinio arba prieštaravimo forma (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. birželio 10 d. nutartis civilinėje byloje 3K-3-363-469/2015).
40. Apibendrinama teisėjų kolegija konstatuoja, kad atsakovė reiskė reikalavimą taikyti ieškinio senatį ieškinio reikalavimams dėl skolos ir netesybų ir šio reikalavimo neatsisakė, tačiau apeliacinės instancijos teismas, tenkindamas ieškinį, nenagrinėjo ieškinio senaties taikymui svarbių aplinkybių ir šio reikalavimo neišsprendė. Dėl šio proceso teisės pažeidimo galėjo būti priimtas neteisingas sprendimas dėl bylos esmės, todėl skundžiamas procesinis sprendimas panaikinamas ir byla grąžinama apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Bylą iš naujo nagrinėsiantis teismas turės atlikti ginčo teisinių santykių teisinį kvalifikavimą, išspręsti ieškinio senaties klausimą ir iš naujo nuspręsti dėl ieškinio reikalavimų tenkinimo.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

41. *Kasaciniam teismui nusprendus grąžinti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui, bylinėjimosi išlaidos šalims nepaskirstomos ([CPK 93 straipsnio 5 dalis](#)).*

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. balandžio 20 d. sprendimą panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Danguolė Bublienė

Artūras Driukas

Sigita Rudėnaitė